

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Opgroeien onder moeilijke gezinsomstandigheden

Tavecchio, L.W.C.; Engers, M. van

Citation

Tavecchio, L. W. C., & Engers, M. van. (1988). Opgroeien onder moeilijke gezinsomstandigheden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/10491>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/10491>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

niet altijd effectief zal zijn. Het gaat immers niet om de deelname op zich, maar om succesvolle afronding. Begrenzungen doen zich eveneens voor bij bijscholingscursussen, zoals Leune zelf vermeldt: de besproken voorzieningen bereiken slechts 12% van alle werklozen.

Capaciteiten, voor zover meetbaar met allerlei prestatie- en begaafdheidstoetsen, blijken ook door het milieu beïnvloed te zijn. In hoeverre erfelijke effecten daarbij een rol spelen is nog altijd een twistpunt, maar het is wel duidelijk dat de vorming van het kind in de eerste levensjaren in belangrijke mate door het ouderlijk milieu wordt beïnvloed. Dit betekent dus, evenals bij motivatie, dat kinderen uit lagere milieus met een achterstand beginnen, die moeilijk te compenseren valt, ondanks allerlei pogingen die daartoe inmiddels ondernomen zijn.

Met betrekking tot informatie over mogelijkheden voor scholing en beroepsuitoefening lijkt het beleid betere kaarten te hebben. Immers, door gerichte voorlichting kan men trachten ook de lagere milieus te doordringen van de gunstige effecten van scholing en training. Toch zijn hier ook beperkingen. Het absorberen en nuttig gebruiken van informatie vereist ook een geïnteresseerdheid van de geadresseerde. Het lijkt zeker niet uitgesloten dat in lagere milieus het nuttig gebruik van een gegeven hoeveelheid informatie beperkter is dan in hogere milieus. In een bepaalde zin ligt hier zelfs een verklaringsgrond voor de voor-sprong van de hogere milieus: ze maken beter gebruik van de aanwezige mogelijkheden.

Ten aanzien van de financiering ten slotte verkeren de lagere milieus ook in een ongunstige uitgangspositie. Financiële tegemoetkomingen kunnen dat effect reduceren, maar wellicht nooit helemaal wegnemen. Daarbij kan ook niet worden uitgesloten dat een lager inkomen leidt tot een grotere voorkeur voor huidig inkomen boven toekomstig inkomen, m.a.w. tot een geringere neiging om inkomensverwerving uit te stellen. Ook dit zou leiden tot besteding van de maatschappelijke positie van de lagere milieus.

In hoeverre de huidige situatie op de arbeidsmarkt een belemmering is voor beleidsmogelijkheden via onderwijs is niet geheel duidelijk. Het bestaan van werkloosheid kan demotiveren voor zover de opleiding niet wordt bekroond met een baan maar met werkloosheid. Scholingsprogramma's die gekop-

peld zijn aan een baan zijn dan ook succesvoller dan andere programma's. Werkloosheid reduceert echter ook de kosten van scholing, omdat men bij onderwijsdeelname geen aantrekkelijke baan laat schieten. Bovendien kan men zich een motiverend effect voorstellen, omdat iedereen zich juist zo goed mogelijk wil kwalificeren voor de beschikbare banen. Per saldo zou het effect dan toch weer bepaald worden door individuele motivatie, en taxatie van opbrengsten. Daarmee zou het lagere milieu opnieuw in het nadeel zijn.

4 Conclusie

Leune heeft een duidelijk beeld gegeven van de ongunstige positie waarin huishoudens met een sociaal minimum verkeren, en hij heeft zijn hoop gesteld op onderwijsbeleid om hierin verbetering te brengen. Hoewel hij zelf al relativerende opmerkingen maakt, en zich duidelijk bewust is van de beperkingen, is in dit artikel bij wijze van contrast exclusief ingegaan op moeilijkheden en restricties bij inkomenshervdelings- en scholingsbeleid. De voordelen van zo'n beleid, indien succesvol, kunnen worden afgeleid uit Leune's situatieschets: opheffing van die achterstanden.

De boodschap van mijn artikel is dat men niet kan verwachten dat alle milieu-invloeden ooit gecompenseerd kunnen worden en dat die compensaties kosten met zich meebrengen. Hervdeling van inkomens kan zowel bij begunstigden als bij benadeelden repercussies op de arbeidsinspanning hebben waardoor het totaal beschikbare inkomen daalt. Stimulering van onderwijsdeelname kan leiden tot efficiency-verliezen wanneer door lage kosten en onvoldoende selectie op capaciteiten en motivatie deelnemers met geringe slaagkansen toestromen.

Hoge kosten van beleid behoeven op zich geen belemmering voor dat beleid te vormen. Men kan immers van mening zijn dat het doel die kosten waard is. Voor een weloverwogen keus is echter goede informatie nodig.

Dit artikel heeft geen kwantificering van de kosten kunnen geven, maar slechts een opsomming van mogelijke negatieve effecten en restricties. Hopelijk draagt dit bij tot goede oordeelsvorming over de beleidsopties.

Noot

1. H. van der Stadt, *The dynamics of income and welfare*, binnenkort te verdedigen proefschrift aan de UvA, Tabel 2.5. Gegevens over de laagste 10%-groep zijn hier te prefereren, maar die worden niet vermeld. Er zijn diverse indicaties dat de ontwikkeling daarvan analoog is.

Literatuur

- Brugmans, I. J., *De arbeidende klasse in Nederland in de 19e eeuw, 1830-1870*. Prisma, Utrecht: 10e druk, 1975.
- Hartog, J. & G. Pfann, Onderwijsuitval: achtergronden en gevolgen. *Economisch Statistische Berichten*, 1987, 72, 3587, 11-17.
- Pfann, G., (*Niet-*) *afgeronde onderwijsloopbanen en de Nederlandse arbeidsmarkt*. SCO-rapport 77, 1986.

Summary

Hartog, J. 'Restrictions to redistributive policies.' *Pedagogische Studiën*, 1988, 65, 270-274.

In his reaction to the paper by Leune (pp. 260-269), the author discusses restrictions to redistributive policies. He exposes the economic dilemma that income redistribution towards the poor, while serving egalitarian purposes, has also a cost in terms of economic efficiency, such as reduced labor efforts, tax evasion and shifts towards the underground economy. Schooling policies favoring the least advantaged in society, as advocated by Leune, may have little effect, due to problems of motivation, cultural barriers and inability of the deprived to absorb the education imposed on them.

Curriculum vitae

J. Hartog is hoogleraar economie aan de Universiteit van Amsterdam sinds 1981. Daarvoor was hij 10 jaar verbonden aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam. Hij studeerde in Rotterdam en aan Queen's University in Canada, en verbleef ook nadien enkele malen aan buitenlandse universiteiten (Stanford, Wisconsin). Hij publiceerde enkele boeken en gedeeltelijk samen met anderen een zeventigtal artikelen over inkomensverdeling, onderwijs en arbeidsmarkt.

Adres: Vakgroep Micro-Economie, Universiteit van Amsterdam, Jodenbreestraat 23, 1011 NH Amsterdam

Manuscript aanvaard 16-3-'88